

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא
 פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים
 וילדיהם דרור הלל ואשר יש'
 עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי
 וילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה
 רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים
 לרפואת חיים שמואל בן סימה
 לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

מזוזה שכתבה על שני דפים פסולה

שיטת רש"י – אם כתב מזוזה על שני דפים [=טורים], אפילו שניהם בקלף אחד, היא פסולה.

שיטת תוס' – אם כתב מזוזה על שני קלפים נפרדים, [חציה על זה וחציה על זה], היא פסולה, [אבל אם כתב מזוזה בשני דפים על קלף אחד היא כשרה].

צד הפתח שנותנים בו את המזוזה

כלל בידינו, שיש לתת את המזוזה בצד ימין של הנכנס, שנאמר "בִּיתְךָ", לשון ביאה, [כמבואר בדף ל"ד].

ובכל מקום שיש פתח בין שני מקומות, המקום החשוב הוא העיקר, ונותנים את המזוזה בצד ימין של הנכנס אליו.

וכשיש שני מקומות שווים, שלשניהם פתח לרשות הרבים, כגון פתח שבין בי גברי לבי נשי [=אדם שחולק ביתו, חציו להילוך אנשים, המחזרים בביתו, וחציו לאשתו, לעשות מלאכתה בהצנע, ויש פתח בין זו לזו, ופתח לכל בית לרשות הרבים], הלך אחר היכר ציר, כלומר אותו צד של פתח שבו הציר נתון, הוא נחשב כעיקר, והמזוזה ניתנת בפתח בימין הנכנס אליו.

תעשה ולא מן העשוי

נאמר בעניין מצוות ציצית, "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת פְּסוּתֶיךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶה בָּהֶן", ללמד, שיש לתת את הציצית בבגד, אחרי שהבגד כבר נתחייב בה, שכבר יש בו ארבע כנפות, שאז בשעת העשייה, שהיא נתינת הציצית בבגד מתקיימת המצווה. אבל אין לתת את הציצית בבגד שאין בו ארבע כנפות, ואחר כך לעשות בו ארבע כנפות, כי אז, בזמן שהבגד מתחייב בציצית, היא כבר עשויה בו, ולא נתקיים הכתוב, "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת פְּסוּתֶיךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶה בָּהֶן".

ריש גלותא בנה בית וביקש

מרב נחמן שיקבע לו את המזוזה

כשריש גלותא ביקש מרב נחמן לקבוע לו מזוזה בבית, שעדיין לא העמידו בו את הפתח, אמר לו רב נחמן, שתחילה יעמיד את הפתח, ואחר יקבע בו מזוזה.

- רש"י פירש, שהטעם לכך, כי גם לעניין קביעת מזוזה נאמר הדין, "תעשה ולא מן העשוי", שיש לקבוע את המזוזה בבית רק אחר שכבר נתחייב בו, ולא קודם לכן, ולכן אין לקבוע את המזוזה קודם העמדת הפתח, כי בלא צורת הפתח אין הבית חייב במזוזה, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

- ותוס' פירשו, שכבר היה לפתח צורת הפתח, אבל הפתח היה בין שני מקומות שווים, ועדיין לא נתנו בו דלת להיכר ציר, ולכן לא ידע רב נחמן באיזה צד של הפתח יש לתת את המזוזה, עד שהעמידו את הדלת.

צורת העמדת המזוזה

שיטת רש"י לפנינו.

עיקר מצוות מזוזה, לקובעה בדופן הפתח בעמידה, לגובה הפתח, [וללשון ראשון זה נקרא בגמרא כמין נגר כאיסתורא].

וללשון שני [בפירושו], אם חציה בעמידה וחציה בשכיבה היא כשרה, [וללשון הזה, זה הנקרא בגמרא כמין נגר כאיסתורא].

אבל מזוזה שקבעה בדופן הפתח, בשכיבה, [כמסמר התקוע בקיר, פסולה, [וזה הנקרא בגמרא כמין נגר כסיכתא].

[וקשה לרבינו תם, שהרי מעומד לאו דרך כבוד הוא, וקבורת חמור קרי ליה ... וספר תורה ולוחות שבארון מושכב ולא מעומד ...].

שיטת רבינו תם.

עיקר מצוות מזוזה לקובעה בדופן הפתח בשכיבה, ולא כמסמר התקוע בדופן הפתח, אלא צדה אחד [=שורה ראשונה] כלפי פנים, וצדה אחד [=שורה אחרונה] כלפי חוץ, [וזהו הנקרא בגמרא כמין נגר כאיסתוירא, שהוא הקרסול הנתון בשוק לרוחבו].

אבל מזוזה שקבעה בדופן הפתח בעמידה, פסולה, [וזה הנקרא בגמרא כמין נגר כסיכתא, כלומר כיתדות המשכן, שהיו תקועות בארץ בעמידה].

שיטת התוס'.

עיקר מצוות מזוזה, או בעמידה אבל בשכיבה היא פסולה [כפירוש רש"י], או בשכיבה אבל בעמידה היא פסולה [כפירוש רבינו תם], ורוב המזוזות היו קבועות

כך בהכשר, [כל אחד כפי פירושו].

אולם מזוזות של בית רבי, לא היו קבועות כן, אלא כמין נגר כאסתוירא, כלומר לא בעמידה לגמרי, ואף לא בשכיבה לגמרי, אלא מוטה באלכסון. א"נ חציה בעמידה לגמרי, וחציה בשכיבה לגמרי. וזה כשר, אף אם עומד לגמרי, או שוכב לגמרי, פסול.

מזוזה בפתח כניסת הרב לבית המדרש

אמר רב יהודה אמר רב, אם יש לחדר שני פתחים, לעניין מזוזה הלך אחר הרגיל, כלומר באותו פתח שרגיל לשמש יותר ליציאה ולביאה, יניח מזוזה.

ועל פי זה מתבאר החילוק בין פתח כניסת רבי לבית מדרשו לבין פתח כניסת רב הונא לבית מדרשו.

שלרבי היה פתח קטן ליד מקומו להיכנס בו לבית המדרש, שלא יטריח את התלמידים לעמוד בפניו, אם יכנס בפתח הגדול, ומאחר שלא היה הפתח הזה עשוי לכל, אלא לו לבדו, לא היה לו מזוזה.

אבל הפתח שבו נכנס רב הונא לבית מדרשו, היה משמש גם את רוב הנכנסים לבית המדרש, ולפיכך היה לאותו פתח מזוזה.

כל הנ"ל נכתב, כפי מה שהבנתי מפירוש רש"י, ומשמע מזה, שבית המדרש טעון מזוזה כבתי דירה.

אולם התוס' פירשו את הסוגיה באופן אחר, והוא, שהפתחים הללו היו בבתיהם של רבי ורב הונא, לצאת דרכם לבית המדרש, אבל בית המדרש עצמו, אינו טעון מזוזה.

וכתבו התוס', שיש בזה מחלוקת תנאים, האם בתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהם דירה טעונים מזוזה. ובמסכת ברכות משמע שהלכה כדעת הפוטרים בתי כנסיות ממזוזה. ובירושלמי משמע שהלכה כדעת המחייבים בתי מדרשות במזוזה.

גובה העמדת המזוזה

לדעת רבי יהודה – כל גובה הפתח כשר להעמדת המזוזה, חוץ מהטפח התחתון, וחוץ מהטפח העליון. [וכן דעת רב הונא].

ולדעת רבי יוסי – מתוך שהקישה תורה מצוות תפילין למצוות מזוזה, שנאמר, "וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹתַי עַל יְדַי וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בְּיַד עֵינַי". וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזֹת בְּיַתְד וּבְשַׁעֲרֵיךָ", יש ללמוד, שכשם שמצוות תפילין היא בגובה, [שמניחים התפילין בגובה הראש, כפי שיתבאר בעזה"י בדף ל"ד], כך מצוות מזוזה היא בגובה. מתחילה רצו לומר, שהכוונה לגובה סמוך לתקרת הפתח. אולם רב הונא בריה דרב נתן אמר, שהכוונה לשליש העליון של גובה הפתח.

[וכן דעת רבי זירא אמר רב מתנא אמר שמואל].

ובירושלמי משמע – שכשהפתח גבוה הרבה, מניחה כנגד כתפיו, וחולק על ש"ס שלנו. [תוס'].

מקום העמדת המזוזה ברוחב הפתח

כבר נתבאר [בסוף דף ל"ב] שמצווה להניח את המזוזה בתוך חלל הפתח. ולדעת רבא, אם היה עובי החלל כמה טפחים, מצווה להניח את המזוזה בטפח החיצון, הסמוך לרשות הרבים.

לדברי רבנן – הטעם לכך הוא, כדי שהנכנס לבית יקדים להגיע למזוזה.

ולדברי רבי חנינא מסורא – הטעם לכך הוא, כי המזוזה שומרת על הבית, שלא יכנסו לו מזיקים, וכשתהא סמוכה לחוץ, תגן על כל הבית.

אמר רבי חנינא: בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם, מלך יושב מבפנים, ועם משמרין אותו מבחוץ, מדת הקב"ה אינו כן, עבדיו יושבים מבפנים, והוא משמרם מבחוץ, שנאמר, "ה' שֹׁמֵרָךְ ה' צִלְּךָ [להגן עליך. והיכן הוא] על יד יְמִינֶךָ [מקום המזוזה הניתנת בימין

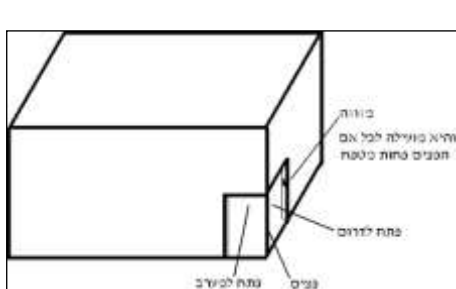
דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא: אם העמיק את המזוזה בתוך דופן הכותל יותר מטפח, הרי זה פסול, כי המזוזה צריכה להיות בעובי הדופן, בטפח הסמוך לחלל הדופן.

פתח שאחורי הדלת

כשיש בקרן זווית של הבית שני פתחים סמוכים זה לזה, כל אחד מצד אחד, כגון בקרן דרומית מערבית, פתח אחד בצד דרום, ופתח אחד מצד מערב, וחלוקים על ידי [פצים]= עמוד שבקרן זווית.

אם אין בעמוד הזה רוחב טפח, שני הפתחים נידונים כפתח אחד, ודי במזוזה אחת לשניהם.

ואם העמוד ברוחב טפח, או שהוא פחות מטפח, אבל טלה עליו מלבן, ועמו הוא טפח, צריך מזוזה לכל פתח.

טלה עליה מלבן [פירוש שני ברש"י]

דרך עשירים, לעשות פתח קטן אצל שער הגדול, כי אין פותחים את שער הגדול תמיד, ואם עשה כן, [שתלה ליד השער הגדול מלבן, להיות צורת הפתח לשער קטן].

כשיש בין פתח לפתח רוחב טפח, שניהם חשובים כל אחד בפני עצמו, וצריך מזוזה אחרת לקטן.

וכשאינן ביניהם רוחב טפח, די במזוזה אחת לשניהם.

העמיד לה מלבן של קנים

כבר נתבאר, שאין הבית חייב במזוזה, אלא אם כן יש לו צורת הפתח, כלומר שיש לו פתח בצורת מלבן.

ואם פתח הבית אינו מלבן, רשאי להעמיד בו קנים בצורת מלבן, ומתחייב במזוזה.

ובלבד שיתן את המזוזה בקנים עצמם, שהן צורת הפתח, ולא בצידם, כי אם נותן בפתח בצידם, הרי הוא כנותן את המזוזה חוץ לפתח.

ומאחר שאין הבית מתחייב במזוזה, אלא אחר שנתן בו את המלבן, להיות לו צורת הפתח, אין לו לתת את המזוזה במלבן, אלא אחר קביעתו בבית, אבל אם נתן את המזוזה במלבן, ואחר כך קבע הכל יחד בפתח, הרי זה פסול, משום "תעשה ולא מן העשוי", שכן, בזה, כשקובע את המלבן, ומתחייב בכך הבית במזוזה, היא כבר קבועה בו.

פתחי שימאי

אמר רבא: פתחי שימאי [=לשון זקן אשמאי, כלומר פתחים מקולקלים ואשמים], **פטורים מן המזוזה.**

- י"א שהכוונה לפתחים בלא תקרה. [י"מ שאין לפתח אסקופה עליונה. וי"מ שאין לבית תקרה].

- וי"א שהכוונה לפתחים בלא משקוף. [י"מ שאין לפתח מזוזות מהצדדים. וי"מ שאין לפתח אסקופה עליונה].

אכסדרה

א. אכסדרה.

סתם אכסדרה היא בעלת שלושה דפנות סתומות בלא פתח, ודופן רביעית פתוחה לגמרי, אלא שיש בה למעלה מצד לצד כעין קורה, להניח עליה את סיכוך האכסדרה.

ומכל מקום, אף על פי שעל ידי קורה זו, יש לה מצד רביעי פתח בצורת מלבן, היא פטורה ממזוזה, כי אין המלבן הזה עשוי לשם פתח, אלא לצורך חיזוק התקרה, וכל שאין לה פתח לשם פתח, אינה חייבת במזוזה.

ב. אכסדרה דבי רב ואכסדרה רומיתא.

אכסדרה דבי רב, יש לה ארבע דפנות, ובאחת מהן [לפחות] פתח. וכן אכסדרה רומיתא היא

אכסדרה שיש לה ארבע דפנות, ובאחת מהן [לפחות] פתח. ולכן מאחר שיש להן פתח הן **חייבות במזוזה [מדרבנן]**.

[והטעם שקרויות אכסדרה ולא בית, כי אכסדרה דבי רב אין הדפנות שלה מגיעות לסכך, ועל ידי זה יש בה יותר אויר מסתם בית, ואכסדרה רומיתא יש בה חלונות הרבה, ועל ידי זה יש בה יותר אויר מסתם בית].

בי הרזיקי

בי הרזיקי, הוא בית שער שיש לו שני פתחים, מצד אחד הוא פתוח לחצר, ומצד שני הוא פתוח לבתים, שדרכו נכנסים לבתים מהחצר.

ולפיכך, הוא **חייב בשתי מזוזות**, אחת בפתח הפונה לבתים, כי בכניסה לבית צריך מזוזה, ואחת בפתח הפונה לחצר, כי גם פתח זה נחשב כתחילת כניסה לבתים.

בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית

נחלקו חכמים, בדין פתחי בית שער שבין גינה לקיטונית [=חדר קטן], האם פתחיו, זה שלכיוון הגינה, וזה שלכיוון הקיטונית, חייבים במזוזה.

דברי רב ושמואל:

פירוש א' של רש"י – הכל מודים שהפתח שבין בית השער והגינה חייב במזוזה [כי הוא נחשב באמת ככניסת הקיטונית]. אבל בפתח שבין בית השער והקיטונית נחלקו תנאים, רבי יוסי אומר שחייב במזוזה, [כי גם זה נחשב ככניסה לקיטונית], וחכמים פוטרים, [כי אין כניסת הקיטונית אלא בבית השער].

פירוש ב' של רש"י – הכל מודים שהפתח שבין בית השער והקיטונית חייב במזוזה, [כי זהו כניסת הקיטונית החייבת במזוזה]. אבל בפתח שבין בית השער והגינה נחלקו תנאים, רבי יוסי אומר שחייב במזוזה, [ככל בית שער שלפני בית], וחכמים פוטרים, [כי אינו חשוב כבית שער לכניסת הקיטונית אלא כחלק מהגינה].

פירוש ג' של רש"י – [לכאורה הכל מודים שהפתח שבין בית השער והקיטונית חייב במזוזה, כי זהו כניסת הקיטונית החייבת במזוזה, אולם] לא [בזה] דברו, אלא בפתח שבין הגינה ובית השער, וכשהיכר הציר בפנים, ובכך מוכיח שבית השער עיקר, הכל מודים שהפתח חייב במזוזה, ולא נחלקו אלא כשהיכר ציר כלפי הגינה, שלדעת רבי יוסי, אף באופן הזה, בית השער הוא העיקר, ולכן הוא חייב במזוזה ככל בית שער של בית, וחכמים פוטרים, כי באופן הזה הגינה היא העיקר, ולשמה נעשה בית השער, וגינה אינה חייבת במזוזה.

דברי רבה ורב יוסף:

רבה ורב יוסף חולקים לקולא על רב ושמואל. ובאופן שלדעת רב ושמואל כל התנאים מודים, שחייב במזוזה, לדעת רבה ורב יוסף, נחלקו התנאים, רבי יוסי מחייב, וחכמים פוטרים. ובאופן שלדעת רב ושמואל נחלקו התנאים הנ"ל אם חייב במזוזה, לדעת רבה ורב יוסף, כולם מודים שפטור ממזוזה.

לפירוש א' של רש"י – הכל מודים שהפתח שבין בית השער והקיטונית פטור ממזוזה. אבל בפתח שבין בית השער והגינה נחלקו תנאים, רבי יוסי אומר שחייב במזוזה, וחכמים פוטרים.

ולפירוש ב' של רש"י – הכל מודים שהפתח שבין בית השער והגינה פטור ממזוזה. אבל בפתח שבין בית השער והקיטונית נחלקו תנאים, רבי יוסי אומר שחייב במזוזה, וחכמים פוטרים.

לפירוש ג' של רש"י – כשהיכר הציר בחוץ, הכל מודים שהפתח פטור ממזוזה. וכשהיכר הציר בפנים רבי יוסי מחייב וחכמים פוטרים.

אביי ורבא עשו כדעת רבה ורב יוסף לקולא. ורב אשי עשה כדעת רב ושמואל לחומרא. והלכה כרב ושמואל ולחומרא, [כדעת רבי יוסי, ואם כן, בכל אופן צריך מזוזה לשני הפתחים].

© כל הזכויות שמורות י.א.ה.

bekitsur1@gmail.com

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

תרומות יתקבלו בברכה:

עבור הורביץ

בנק פאגי (52) סניף 183 חשבון 654248